

# Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

**Jakob Dimnik in Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

**Vsebina:** Položaj primorskega učiteljstva. — Jakob Dimnik: Potreba III. mestne deske šole v Ljubljani. — Fr. Orožen: Ustavno znanstvo. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Gospodarski program.

## Položaj primorskega učiteljstva.

**P**rimorsko učiteljstvo bje obupen boj za vsakdanji kruh. Leta in leta moledujejo ti ubogi pionirji narodne prosvete za izboljšanje gmotnega stanja, a merodajni krogi, ki imajo v rokah usodo učiteljstva, imajo za vse te opravilene prošnje gluha ušesa ter nimajo srca za ubovega narodnega tlačana in trpina. Ta lahkomišelnost prezirljivost se utegne hudo maščevati nad slovenskim narodom v našem Primorju. Narod, ki hoče obstati in napredovati, si mora ustvariti najprej dobro šolstvo ter plačati svojega učitelja tako, da bo mogel brez skrbi za vsakdanji kruh posvetiti svoje sile svojemu važnemu poklicu. Dobro šolstvo je prvi pogoj narodnega obstanka in ljudske blaginje.

Kdor pa trdi, da je treba rešiti poprej vsa druga vprašanja, kakor vprašanje o učiteljskih plačah, ta ne pozna narodnih potreb! V prvi vrsti bi moralo v boju učiteljstva za vsakdanji kruh stati ob strani slovensko časopisje ter poučevati preprosti narod o važnosti šolstva in učiteljskega stanu za vsak narod in posebe še za slovenski narod. Tako je delalo slovensko časopisje ljubljansko lansko leto, ko je kranjsko učiteljstvo prosilo za izboljšanje gmotnega stanja. Žal, da primorsko časopisje gledé na izboljšanje učiteljskih plač v Primorju ne izvršuje le svoje naloge, ampak še celo nasprotuje opravičenim učiteljskim prošnjam. Zato smo bili pa prav veseli, da se je usmilil primorskih naših tovarišev „Slovenski Narod“ ter jim dal v tem trdem boju na razpolago svoje predale in zastavil v svoji 253. številki z dne 4. t. m. pod gornjim naslovom krepko besedo zanje. Hvala mu! Tako je prav! Tisti je pravi prijatelj šole in učiteljstva, kdor pozna učitelja tudi v stiski in potrebi njegovi. Dotični članek slove:

Zadnji čas se čujejo pogostoma glasovi, opisujoči mizerijo primorskega učiteljstva. Ti glasovi pričajo, da je materialno stanje učiteljstva tako klaverno, kakor samo še v najzaostalejših kronovinah, in se je kar čuditi, da je učiteljstvo doslej sploh prenašalo take razmere in moglo izhajati v takem uboštvi. O primorskem učitelju se lahko reče, da ima premalo, da bi mogel živeti, in preveč, da bi vsled pomanjkanja umrl, in to označuje dovolj njegov položaj.

Materialne razmere primorskega učiteljstva so že naravnost sramotne, in je regulacija učiteljskih plač naj-

nujnejša zadeva, katero je rešiti v Istri in na Goriškem. Ta zadeva je veliko nujnejša in tudi dosti važnejša kakor kak poštni pečat, ker je učiteljstvo eden prvih faktorjev v vsem narodovem življenju, sosebno pa še v življenju politično in gospodarsko prikrajšanega naroda.

Zahteve primorskih učiteljev govore same zase in so tako utemeljene, da jim ne more nihče ničesar ugovarjati. Tudi primorsko časopisje ne taji, da se morajo plače urediti in da se mora učitelju zagotoviti človeškega bitja dostojna eksistenca, a vzlic temu načelnemu pripoznanju niso našle učiteljske zahteve pri tem časopisju tistih simpatij, katere zaslužijo. S samim načelnim priznanjem pa učiteljstvu ni prav nič pomagano, saj postane naposled vsak človek načel sit, kadar kruha strada, in primorsko učiteljstvo — strada.

Prav ker so zahteve goriškega in istrskega učiteljstva popolnoma utemeljene, ne moremo umeti postopanja primorskega časopisja. Ton, v katerem se govori z učiteljstvom, je takšen, da spominja čitatelja nehote na tište ošabne kmete, ki bi še dandanes najrajši videli, da bi bil učitelj vsemu svetu pokorni „šomašter“ in bi moral hoditi od hiše do hiše po hrano, kakor v onih „dobrih starih časih“, ki se na srečo ne vrnejo nikdar več. Eden teh listov je na pritožbo iz učiteljskih krogov odgovoril z osebnimi napadi in zgražal se je pri tem tako, da je kar dva klica postavil tam, kjer je povedal, da kaplan nima nič boljšega stanovanja kakor dotični učitelj, ki se je osmelil popisati splošne učiteljske razmere. Še slabše je pa učiteljstvo naletelo pri drugem listu. Ta je učiteljstvu brezobzirno povedal, da še ni prišel čas za rešitev njegovih pritožb, da je sedaj druge reči reševati in da tudi denarja ni, češ, kdo bo pa plačal regulacijo učiteljskih plač.

Postopanje časopisja je med učiteljstvom na Primorskem naredilo najslabši vtisk, kar nam kažejo različne pritožbe, ki so nam došle. Učiteljstvo je užaljeno in to po pravici, ker je smelo za svojo potrpežljivost, za svoje požrtvovalno in uspešno delovanje pričakovati vsaj v krogih inteligence boljšega priznanja.

Učitelj je za narodovo prosveto prav tako važen faktor kakor duhovnik, če ne še važnejši, in učiteljske razmere na Primorskem so sila slabe, naj v kakem kraju tudi kak kaplan nima nič boljšega stanovanja kakor učitel-

telj. Regulacija je nujno potrebna in sodi med najvažnejše zadeve, katere je na Primorskem rešiti, med tiste, katerih nikakor ni odkladati, a ob sebi je umevno, da jo bo plačal davkoplačevavec, saj učitelj davkoplačevavcu največ koristi. Če je kranjski davkoplačevavec, ki se tudi ne valja v izobilju, zmogel troške za regulacijo učiteljskih plač, jih zmore tudi primorski.

Od nekdaj je bila naša zahteva, da mora biti učitelj naš, ves naš, da z veseljem izpolnjuje svoj težavni, a velevažni poklic. Učitelj je eden poglavitnih stebrov v naši narodni organizaciji, v njegovih rokah je več ali manj usoda prihodnje generacije, a kako naj izpolnjuje svojo nalogo, ako nima za življenje niti najpotrebnejšega, ako mora živeti kakor kak pisar in često še slabše?

Regulacija učiteljskih plač ni nobena milost, kakor menda meni primorsko časopisje; učiteljstvu ni treba zanjo beračiti, ker ima pravico zahtevati, naj se njegovo težko in pošteno delo tudi pošteno plača, in primorsko učiteljstvo sme regulacijo plač toliko bolj zahtevati, ker mu nihče ne more odrekati priznanja, da svoj poklic z unemo, vestno in točno izvršuje.

Kranjska dežela je napela vse sile, da je svojemu učiteljstvu zagotovila dostojno existenco. V očigled temu je nemogoče, da bi druge sosedne kronovine zaostale, in so primorski poslanci vezani, da se za učiteljstvo zavzemo. Pričakujemo, da to brez odlašanja storé in to v interesu učiteljstva, v interesu šolstva in v interesu vsega prebivalstva. Preziranje opravičene zahteve primorskih učiteljev bi moglo imeti najžalostnejših posledic ne samo za šolstvo na Primorskem, ker bi učitelji trumoma bežali iz dežele in bi zmanjkalo naraščaja, ampak tudi za vso našo narodno stvar, in radi tega upamo, da ne apelujemo zaman na poslance, ampak da bodo ti nemudoma storili vse, kar treba, da se ugodno dožene to prevažno, če ne najvažnejše primorsko vprašanje.

### Potreba III. mestne deške šole v Ljubljani.

(Govoril v seji občinskega sveta dne 25. vinotoka občinski svetnik  
Jakob Dimnik.)

Slavni občinski svet!

**D**a je prišel naš prečastiti gospod župan pred slavni občinski svet z vprašanjem o ustanovitvi, oziroma zgradbi III. slovenske deške šole, gotovo ni storil tega brez opravičenega vzroka, zakaj njemu so kot predsedniku c. kr. mestnega šolskega sveta gotovo dobro znane razmere ljubljanskega ljudskega šolstva in kot tak tudi prav dobro vé, da so vse mestne šole do zadnjega kotička prenapolnjene.

Temu v dokaz navajam le par slučajev. Na II. mestni deški šoli na Cojzovi cesti so izpremenili zaradi prenapolnjenih razredov že pred kakimi petnajstimi leti bivše garderobe v učne sobe. Taki sobi sta na tej šoli dve. Vsaka meri po 30 m<sup>2</sup>. Po § 8. ministerijalnega ukaza z dne 19. mal. srpana 1875. l. je potreben vsakemu učencu prostor 0.6 kvadratnih metrov. Če bi ravnali pravilno, bi smelo biti v taki sobi približno le 18 učencev, v istini jih je pa 44! Oder te sobe meri 2.7 m<sup>2</sup>, a na odru je tabla, kateder, stol in prav tik table pa velika omara za shranjevanje šolskih potrebščin. Pri pisanju na tablo se mora vstopiti učenec zaradi tega, ker stoji omara tik table,

proti desni ter piše takorekoč za sabo, namesto pred sabo; vrhu tega je pa vedno v nevarnosti, da ne pade v znak, sreča je le, v tem slučaju namreč, da stoje klopi tik odra, in bi ne mogel pašiti nizko. Če hoče priti učenec na svoj prostor, mora stopiti najprvo na oder in potem po zelo ozkem prehodu sredi sobe na odkazani prostor. Klopi so potisnjene po dve in dve skupaj do zidu; vsled tega ne more priti učitelj s tretjim in četrtem učencem nikdar v dotiko, da bi mu kazal in popravil naloge. Luč pada na šolsko tablo od zadej. Tabla se vsled tega blišči in učenci se vijejo na vse strani, da bi videli, kaj je pisano na tabli. Ventilacije ni nič; mislite si lahko, častita gospoda, kakšen je vzduh v tej sobi. To vpliva silpo slabo na zdravje učencev in na zdravje učiteljevo. Tudi za učitelja moramo skrbeti, da si v takih prenapolnjenih sobah ne kvari po nepotrebnem zdravja, ki je drago za njegovo družino. Pa ne samo z zdravstvenega, ampak tudi s pedagoškega in didaktičkega stališča so prenapolnjeni razredi v veliko škodo učencem in učitelju. Učitelj se trudi na vso moč, da bi zadostil vsem zahtevam, a tega mu ni pri najboljši volji mogoče doseči in vsled tega ne donša prenapolnjena šola učencem, oziroma staršem tistih koristi, katere pričakujejo od nje.

S prenapolnjenimi razredi se preobkladajo torej učenci in učitelj. Kako slabo vplivajo prenapolnjeni razredi in pa preobloženje učitelja z delom na zdravje učiteljevo, o tem se je razpravljalo na letošnjem shodu naravoslovcev v Düsseldorfu. O tem predmetu je poročal ravnatelj Dahn iz Brunšvika. V ta namen je razposlal na 50 učiteljskih zborov vprašalne pole. Na podstavi odgovorov na ta vprašanja je prišel do zaključka, da vplivajo prenapolnjeni razredi zelo slabo ne samo na zdravje učencev, ampak posebno še na zdravje učiteljevo. Učiteljevo delo je mučno. Ravnatelj Dahn je dokazal, da dočaka od 1300 učiteljev iz provincije brandenburške komaj 40 učiteljev šestdeseto leto starosti! Le redkokdaj doživi kak učitelj sedemdeseto leto! V provinciji pozenski sta od 2119 učiteljev dočkala le dva petinšestdeseto leto!

S petinpetdesetim letom je delavska moč z delom in učenci preobloženega učitelja izžeta! O vzroku temu pravi omenjeni ravnatelj doslovno: „Schuld an diesem Übelstand ist, dass den Lehrern nach und nach zu viel aufgepackt worden sei. **Durch eine falsche Sparsamkeit sind die Classen zumeist überfüllt!** Der Lehrer kann dadurch naturgemäss nur mit der grössten Anstrengung das vorgeschriebene Pensum bewältigen. Von einem erzieherischen Unterricht kann überhaupt keine Rede sein.“

Iz tega je razvidno, častita gospoda, da so prenapolnjeni razredi v veliko škodo šolstvu, a učitelja pa spravijo v prezgodnji grob. Reklo se mi bode morebiti, temu nedostatku na drugi mestni šoli se pride lahko v okom, če se škartira voditeljevo stanovanje ter izpremeni v šolske sobe. Jaz bi protestoval proti temu in žal mi je, da tudi voditelj na I. mestni šoli nima stanovanja v šoli. Voditelj je odgovoren za šolsko poslopje; če pa nima stanovanja v šoli, pa tisti čas, ko ga ni v šoli, ponoči ali med počitnicami, ni nobenega pravega gospodarja v šoli, vsled česar poslopje večkrat kakorkoli že trpi. Čestokrat mora občevati voditelj tudi s strankami, a vedno pa ne more sedeti v pisarni; če pa stanuje v šoli, ga najdejo stranke lahko v stanovanju. V tisti dobi, ko se je gradilo poslopje I. mestne šole, je počil glas: Voditelj ne sme bivati v